

אלף שנות היסטוריה יהודית אינן יכולות להישכח. פרופ' וודז'ינסקי (משמאל) על רקע מראות החסידים בפולין בימים ההם ובזמן הזה (למטה): מפת התפלגות הצורות החסידים מתוך האטלס החדש

תגלית היסטורית

מי היא החצר החסידית הכי גדולה בעולם?

חסיד מהשטיבל. קוראים לו מרצ'ין וודז'ינסקי. בעולם האקדמי מוסיפים לו את התואר פרופסור, ואפילו לא מנסים להיזכר ברישומת הספרים והפרסומים הארוכה שהוא חיבר. בישראל מכירים אותו כאחד מעמודי התווך של 'חקר תולדות היהודים' באוניברסיטת ורוצלב הגדולה.

מדי שנה הוא מעמיד עשרות תלמידים חדשים שמוגיעים מכל רחבי פולין ללמוד עברית, להכיר את היהדות המפוארת ששקקה חיים בארצם במשך קרוב לאלף שנים. הפעילות שלהם מרחיבת לב, הם חוקרים מצבות, רושמים היסטוריה ומתעדים בתי כנסיות, אולם יותר מכל – מצילים מסמכים וכתבים נדירים מתהום הנשייה.

כשהוא רואה את הצלם שאיתי, מרצ'ין שוב מצטחק. "חסידים אמיתיים", הוא נוזף בי ולא ממש מצליח להגות את האות ח"ת, "הקפידו לא להצטלם... טוב, אבל אני לא באמת חסיד. אם אתה דווקא רוצה, אתה יכול למכור לי את החמץ. אני גוי..."

מרד נעורים

יותר משלושים שנה חוקר פרופ' מרצ'ין וודז'ינסקי את החסידים של מזרח אירופה. הוא עבר על עשרות אלפי מסמכים, עלעל בכ-18 אלף (!) ביוגרפיות חסידיות וסרק רשימות ארוכות-ארוכות של חסידים ושטיבל'ך. בשנים האחרונות הוא גם נעזר במקורות פנים-חסידיים. רשת הקשרים הרחבה שהוא הפעיל בארץ ובחו"ל היא זו שהפגישה בינינו. זו הייתה ההיכרות הראשונה שלנו בעת שעמלתי להשיג לו כמה מאגרי שמות פנימיים של חצרות חסידיות בישראל.

עכשיו הוא מוציא את הלפטופ שלו ומציג את התוצאה המרתקת – אטלס מיוחד שרואה אור ממש בימים אלה. יצירה שעוד לא נראתה בעולם. מפות, דיאגרמות, תמונות, מסמכים ובעיקר נתונים. האטלס כתוב באנגלית ובפולנית, אבל התגליות שלו בין-לאומיות.

השאלה הזו, שצפה ועולה בקרב שלומי אמוני ישראל מדי ערב בחירות-פנימיות, מעסיקה את איש שיחי כבר שנים ארוכות. ולא, הוא לא מצביע ליהדות התורה, בכלל אין לו

אזרחות ישראלית. יתרה מכך – הוא בכלל לא יהודי.

בשפה הפסיכולוגית קוראים לרגע הזה, שבו אנחנו נפגשים בקומה התחתונה של ספריית האוניברסיטה העברית בירושלים – דיסוננס קוגניטיבי. רגע שכל החושים מתבלבלים בו.

הוא ניצב שם. גוי גמור, מהצוירים. פנים סלאביות, גבות כסופות ומבטא שמסגיר את ארץ המוצא הקתולית שממנה הוא בא. אבל הוא לא לבד. מולו אני מזהה יהודי חסידי, תלמיד חכם ומחבר פורה. הם מעלעלים יחד בערמת ספרי היסטוריה ולקסיקונים רבניים מגליציה ופולין, ומשוחחים בערנות שמזכירה חברותא.

בביקור הקצר שלו בארץ אין לו כמעט רגע פנוי. תור ארוך של מלומדים וחוקרים ישראלים שמעו מפה לאוזן על בואו והם מבקשים לפגוש אותו, לרוות מהידע שלו, אבל הוא זונח את כולם. אקדמאים יש לו בשפע בכל מקום שאליו הוא הולך. כאן בירושלים הוא מעדיף לפגוש יהודים חסידיים. "הם הדבר האמיתי".

המסמכים העתיקים שעל השולחן כתובים בפולנית-רוסית עתיקה. הוא מקריא אותם באנגלית כבדה באוזני ה'חברותא' שמולו. מקריא כמה שורות ונעצר, מקשיב להערות ולהוספות שיש לחסיד שמולו לומר. לפי האדמומיות שבלחיים – קל לשער שיש כאן תגלית ברמה היסטורית. "עוד מוקדם מדי לספר", אומרים לי השניים.

את הרגע של ההפוגה אני מנצל לשיחה עם האיש שניסה לוודא שעצם דבר הגעתו ארצה – יישמר בסוד.

"שלום עליכם", הוא מושיט לי יד וחיוך כמו

